

Ennek a számnak az ára 4000 korona.

Negyvenhatodik évfolyam.

9. szám.

Debrecen, 1926 február 27.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTIK: DR. KUN BÉLA ÉS DR. RÉVÉSZ IMRE.

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

Gályarabjaink.

1676—1926.

Azokon a felséges és örök nevelő erejű érzelmi és akaratú motivumokon kívül, amelyeket dicsőült gályarabjainknak és nagy földi szabadtójuknak az emlékezete minden, még egészen el nem fásult magyar protestáns szív számára kimeríthetetlenül tartalmaz és szüntelenül áraszt, vannak e csodás martirologiumnak, ennek a magyar és evangéliumi, tehát betűről-betűre igaz Arany Legendának olyan vonásai is, amelyek még a harmadfélszázados ünneplés fényétől el nem kápráztatott, higgadt történelmi mérlegelés számára is maradandó értékű tanulságokul kínálkoznak.

Az első az, hogy gályarabjainknak és az épen gályapadra nem jutott, de nem sokkal kisebb próbákon mindvégig époly hiven kitartott többi szolgatársainknak gyötretetése, vérehullása, nem egynek kihalála a helyettes szenvedésnek egy neme volt. Őnekik egész egyházukért, egész magyar népükért is — tehát nemcsak a maguk egyéni hitbeli meggyőződésért — kellett vállalniok ezt a keresztet. Ha ők, a szent mag, mindvégig ki nem tartanak, hanem mint nem egy gyöngébb hitű és jellemű társuk tette, megtagadják a hitüket vagy legalábbis ott hagyják prédikatori, illetőleg tanítói tisztüket: ezzel a magyar protestantizmuson, ugyis mint eszmén, úgyis mint életen, egy olyan rettenetes erkölcsi érvágást ejtenek vala, melyből az soha többet ki nem gyógyult volna. Amíg pedig így, az Isten Szentleke a magyar protestantizmus azutáni és mindenkori történelmének jóformán a legnagyobb és legtisztább, mindörökké felélhetetlen erkölcsi tőkéjévé tette az ő hitvalló szenvedéseiket.

Ez annál is inkább így van, mert van a mi magyar protestáns egyháztörténelmünknek egy igen érdekes vonása, amelyet pedig megint épen a gályarabok története példáz legvilágosabban. Ez abban áll, hogy minálunk, Magyarországon, löbbféle politikai, szociális, sőt gazdasági okból, sohasem indulhatott a protestáns

összmagyarság ellen olyan, a társadalom minden rétegére kiható egyetemes üldözés, amilyennel pl. a spanyol és oiasz eretnekségeket irtotta ki az inkvizíció vagy a francia református-ságot redukálták egy csaknem „elhanyagolható mennyiségre“ a Napkirály és utódai. Minálunk tehát a protestantizmus elnyomására akármely okból célzó erők mindenkor arra voltak korlátozva, hogy az evangéliumi egyházak szellemi és társadalmi vezető elemeit próbálják az időkhöz és a körülményekhez alkalmazott nagyon változatos és leleményes módokon és eszközökkel megtörni a hitében, kiforgatni az öntudatából, tehát megfosztani példaadó, suggestív, nevelő hatásaiktól a reájuk bizottak nagy tömegeit. Pázmánytól a „keresztény kurzusig“ ezeralangú klaviatúrán zongorázott végig ez a törekvés s számos fényes sikere mellett végeredményben mindig egy olyan hősie és szent kisebbségi ellenálláson bukott meg és vesztette el azt is, amit addig megnyert, amilyen volt valamennyi közt a leghősiebb és legszentebb: a gályarabjainké. Történelmünknek az a nagy, komoly, intő újmutatása rejlik ebben, hogy a magyar protestáns néperő vallási szilárdsága és egyházhűsége — talán inkább, mint bárhol másutt a világprotestantizmus területén — emberiről döntőleg a mindenkori vezetők, s azok közt is legelső sorban a pásztorok és a tanítók öntudatos és a Szentlekek legmélyebb forrásaiból táplálkozó állhatatosságán fordul meg.

S végül: gályarabjaink története s e történeten átsugárzó magasztos lelkesége azt is kiáltva igazolja, hogy az ő állhatatosságuk végső elemzésben nem volt sem „kálvinista“ dac, sem „lutheránus“ passzivitás, hanem valami, minden felekezeti, dogmatikai és hitvallási elkülönültségnél mélyebb, egységesebb, közös erő: az apostolok és a reformátorok egyenes lelki öröksége, az együgyű és tiszta evangéliumi hithűség. Ma sokat, s talán a kelleténél is többet beszélünk mi, reformátusok a kálvinizmus lelki, világnézeti és történelmi fölényéről s természetesen evangélikus atyáinkfiai is a lutheránizmu-

séről — de ha a gályarabjaink lelke csak egy pillanatra is megcsap bennünket, szégyenkezve kell bennünk elcsitulnia ennek a sokszor „tudományos” mezbe öltöző és mindig „történelmi” jelszavakait hangoztató, ám valójában sem nem tudományos, sem nem történelmi értékű versengésnek. A gályarabok egy része igen jó kálvinista, másrésze kitünő lutheránus volt: de jaj lett volna Isten színe előtt úgy nekik, mint a reájuk bizottaknak és a magyar protestantizmus egész azontúli fejlődésének, hogyha kálvinizmusuk, illetőleg lutheránizmusuk *egyéb* lett volna a számukra, mint *út* az evangélium Krisztusához, az egyetlen és tökéletes Iðvezítőhöz, aki mellett bizonyosságot kellett tenniök. Vagy mi történt volna, ha a református Ruyter csak a református gályaraboknak oldja vala le a láncait, ha a református Svájc és Hollandia csak a reformátusokat fogadja vala közülök a keblére? Állna-e előttünk akkor ez a nagy, szabaddító cselekedet ma úgy, ahogyan áll, a magafiszta, folttalan, sakramentális fényében?

A magyar evangéliumi protestánsoknak — s bizony nem csak a magyaroknak — tehát többek között azt is meg kell és meg lehet tanulniok a gályarabok történetéből, hogy — *egymást* soha és semmiféle körülmények között, főként pedig semmiféle, még oly tetszetős és patinás jelszó kedvéért se vigyük gályára. Nem tudom, hogy épen a jelen pillanatban vajjon nem ez-e a legnagyobb és legimperatívusabb tanulsága számunkra e nagy évfordulónak?

R. I.

A kétszerkettő.

IV.

Emerson, ez a legelső között is elől levő életértékelő, végigvezetve a nagy Napóleon s hasonló társai élettényein, így állapítja meg az értékegyenleget: „Nagy hír, nagy zaj... mentől nagyobbat ütünk, annál messzebb hallszik. Törvények, intézmények, emlékoszlopok, nemzetek, — minden elbukik, de a zaj folyton tart s visszhangzik az utókorban”. (Ezek N. saját megállapításai.) „Sohasem volt vezető annyi tehetséggel s úgy felfegyverkezve, soha vezető annyi követőt és segítőt nem talált. S mi lett az eredménye ennek a rengeteg tehetségnek és hatalomnak? — ezeknek a roppant hadseregeknek, elégett városoknak, elharácsolts kincseknek, feláldozott embermillióknak s Európa erkölcsi sülyedésének?... Semmi eredménye! Minden elmúlt, mint az ő tűzértségének füstje s nem hagyott semmi nyomot. Franciaországot kisebbül, szegényebbül, gyöngébben hagyta hátra, mint ahogy találta”.

Komolyan gondolkozva ez ítéleten, szinte általános emberi életünk számadásának eredményét látjuk s főként érezzük abban — Krisztus nélkül. Nagy dob — nagy zaj. Kiki a maga életkörében. Még a nyomorult római rabszol-

gák is, midőn vonultak be az Arénába, az élet-halálba, a nagy gyilkos felé fordulva, csaptak a nagy dobra: „Ave cesar! morituri te salutant!” S ha körülnézek, körülhallgatózom magunk körül, szinte beleszédül lelkem a nagy dob, nagy zaj összevisszaságába. Mintha megtelne az én lelkem is azzal a nem földi képzelő és látóerővel, mely a pátmósi nagy hős előtt örvénylő mozgásba, küzdelembe hevítette lelke borzalmaival s mintegy a magasból előttem is elzajlanának a minden poklok üvöltései és átkai, — belefűlva végre a vér- és könnytengerbe. S aztán hirtelen egy másik jelenet, az Ezékielé, a szétszórt csontok felett! S még egy harmadik az „Arany legendából”, ott, hol a költő (Longfellow) a Strassburg felett átrepülő Sátán szájába adja lelke látomását:

„Alugy, alugy, óh büszke város!

Habár bástyáidon belül

Bűn s névtelen nyomor nekül
Nincs egy fődél, nincs egy lakás.

A szív, mely fáj, a fő, mely lázas

Bú az élőért, a holtért gyász,

Undort gerjesztő rothadás,

Dögvész, nyomor, gyötrem, ádáz

Bűnök, növekvő szenvedélyek,

Melyek végül vétekké érnek”.

Hát nem ez a folyton maró eredménye minden ágyúfüstnek? A győzelmek diadalordítása a szétszórt csontokban bűzös rothadás... S mindezen szomorú képek mellett egy legszomorúbb: a Krisztus könnyező ábrázata, forró könnyei égi tűzbetűkké alakulva, a hullák és üszkök közt lángolnak: „Jerusalem, Jerusalem! Ki megölöd a prófétákat és megkövedez azokat, kik hozzád küldettek! Hányszor akartam egybegyűjteni a te fiaidat, miként az anyatyúk szárnyai alá gyűjti kicsinyeit — és te nem akartad!”

Egybegyűjteni, melengetni, fejlődésre, erőre juttatni, szinte észrevétlenül, csendben. Miként az áldott tavasz csendes melege szinte észrevétlen virágba öltözteti a téli fagyos zivatarban pusztává dermedt mezőket. Ez az életfejlődés útja, nem a zaj, a pártok tülekedése, pártvacsorák, szentsorsjátékok, szentbálok portverő és porhintő kavargásai s több efélek, melyek most úgy kavarnak lenn és fenn, mint a hófergeteg. S mi azt hisszük, hogy ez a — fel-támadás, az életérték.

Bizony, ha Krisztus leszállana ma a mi földünkre... Bizony, könnyezve járná be a keresztes és csillagos tornyú községeket, országokat, keresve a maga népét, „jócselekedetre igyekezőt”. Az égiek fájdalmaival állapítaná meg közöttünk is, mint a maga idejében: „az én országom nem e világból való”. De találna „háborgó tengert”, habot habra zúdító vihart, — de találna-e hozzámenekülő tanítványokat, kik benne látnák a lecsendesítő erőt, a zúgó veszélyben uralkodó hatalmat!

Megtartó erő...

Ezt kell keresnünk, ezt kell megtalálnunk.

Aláírom — még alá is húzom — lelkem teljes és régi meggyőződésével azt a megállapítást, mely lapunk 7-ik számában, vezető helyen, így olvasható: „addig, míg lelkészeink magas erkölcsi színvonalát minden irányban biztosították nem látjuk, hiábavaló minden egyházi fegyelmi törvény; — irott malaszt lesz az csupán, ha ugyan nem megboltránkozás tárgya”.

Dehát tulajdonképpen mi az a magas erkölcsi színvonal? Honnan indul? Hogyan fejlődik magassá? Miben látható meg áldott eredménye?

A kétszerkettőre térek, midőn felelni akarok.

A felelet e kérdésekre olyan világos — az én lelkem előtt legalább —, mint a ragyogó nap. A felelet: — az evangéliomban! Abban, — mind az öt érzékünkkel megtapasztalható jelenetben, midőn Jézus, mint egy haldokló végrendeleti jelenetben, tanítványainak lábait megmossa, így adván annak értelmét: „Ti engem így hívtok: Mester! és Uram! És jól mondjátok, mert az vagyok. Azért, ha én, az Úr és Mester, megmostam a ti lábaitokat, nektek meg kell mosnotok egymás lábait. Mert példát adtam nektek, hogy miképpen én cselekedtem veletek, ti is akképpen cselekedjétek!” Itt az élet és halál magja jelezve, tisztán, egyszerűen. Szolgálni — vagy uralkodni! E két szó jelzi azt a két világot, melynek egyike a Krisztusé, a „Ki azért jött hozzánk, hogy életünk legyen és bővölködjünk” (Ján. 10.) — a másik az ördögé, „aki emberölő volt kezdettől fogva, mert nincs benne igazság, azért hazug és hazugság atyja”. (Ján. 8.)

A szolgálat életelvéből támad minden élet, növekedés, öröm. Az uralkodás elvéből minden nyomorúság, pusztítás, minden sötét gyűlölködés és átok, mely fojtogatja ma is az emberéletet.

Tehát a jelzett és óhajtott magas erkölcsi színvonal mustármagja adva van, de fejlődésre, erősítésre vár s ezt a várást így is nevezzük: *lelkészképzés*. Még pedig kezdve alulról, kiválogatás útján. Nem úgy a fehér, vagy fekete kenyér céljából, hanem amint már az ószövetség Jáhvéja válogatta ki. Amint Krisztus is kiválogatta — még azt a gonosz pénztárost is mintának — vagy amint Pál is írja önmagáról (Galat. 1.). Ez a kiválogatás volna elsőrangú kötelességek s egyben áldásos munkájuk a rendszersített gimn. hitoktatóknak, hogy figyeljék tanítványaikban azt a mustármagot, azt a drágagyöngyöt s akikben meglátták, azokat irányítsák a lelkészi pályára. Minden pályára, az adott hajlam szerint. Ott aztán abba nevelni és erősíteni, amire az életnek — az éltető életnek van szüksége. És e téren szükséges a gyökeres változás, főként a mi sajátos és sajnálatos ma-

gyar viszonyainkhoz és naturánkhoz viszonyítva.

Én átéltem e pályán 50 évet s volt módomban megtapasztalni az iskola- és életkövetelte szükségletek közt lévő nagy különbséget. Egy vádoló érzés se mozdul lelkemben egyének iránt, iskola iránt, de élethatásról van szó. És ez élethatásról nem hoztam bizonyítványt. Másokról is keveset tapasztaltam. S etekintetben kell-e döntőbb bizonyosság, mint az a körülmény, hogy egyházkerületünk is megválasztotta s hivatalába iktatta azt a „reprezentatív” lelkészt, aki az egész kerület lelkészeit, fiatalját és öregjét, növelni fogja a lelkészi teendők végzésében. Holott a lelkésznevelés eszközeinek „in capite et membris” úgy kellene lenni, hogy akik oda bevételnek és onnan kikerülnek, azok nem papiros oklevelen csupán, hanem testi-lelki szervezetőknek lehetőleg minden atomján vigyék „a Krisztus bélyegét”, „az isteni jegyet”, — amint Szabolcska mondja a „Magyar pap”-ról. Ez is a kétszerkettőhöz tartozik. S még mennyi tartozik!

Andrássy Kálmán.

Tárca

A rádió-telefon egyházi szolgálatban.

Nem hiszem, hogy az emberi elme újabb vívmányai között volna még egy, amelyik még a XX. század sokszor cinikus emberének a lelkét is olyan őszinte csodálattal töltené, mint a rádiótelefon. Itt ül az ember Debrecenben, e mellett az ördögösnek tetsző kis készülék mellett és egyszer csak belsejéből hallszik, hogy mit beszél embertársunk Londonban, s nem kell egyéb, csak a beállító csavarok csekély átfordítása, tetszésünk szerint kapcsolódunk össze Rómával, Berlinnel, Moszkvával és együltő helyemben egyelien este lefolyása alatt bejárhatom a világvárosok előadásait, hangversenytermeit, színhazi előadásait, részt vehetek tehát olyan városok, országok eleven szellemi életében, melyeket sohasem láttam s talán sohasem is fogok saját szememmel látni. Hát nem csodálatos-e, hogy az Uristen a természetben olyan erőket helyezett el, melyeknek megismerése által elérheti az ember azt, hogy a szellemi érintkezésnek a térbeli távolság a földkerekségen többé nem lehet akadály? A mai nemzedék szemeláttára született meg a tudományos kutatások eredményeképpen ez a mesebeli csodaszekrényke, mely az emberiség szellemi életében olyan elbűvölően csodálatos egybekapcsolódást teremtett.

Alig öt esztendeje annak, hogy az első mindenkihez szóló hirszóró állomás működni kezdett és ma már csak Európában 100-nál több adóállomás ontja szét cikromágneses hallá-

mok szárnyán változatosabbnál-változatosabb műsorait. A múlt év utóján jelent csak meg a magyar rádiórendelet, s manapság már sok ezer felvevő készülék van munkában esonkahazánkban mindenfelé. A legszeleesebb rétegekben való elterjedése azonban csak akkor fog bekövetkezni, amikor siker koronázza a találmány tökéletesítésének azt a főtörekvését, hogy lehetőleg egyszerűbb és így olcsó vevőkészülékkel, kifogástalan eredményeket lehessen elérni.

A rádióműsorok ma még túlnyomóan a szórakozást szolgálják hangverseny, tánczene, regények felolvasása által, színházi, operai előadások közvetítésével, de mind gyakrabban találunk felvilágosító előadásokat a különböző tudományok teréről, közben alkalmazkodva a mindennapi élet kívánalmaihoz, a legfrissebb napi eseményekről, időjárási viszonyokról, tőzsdei hírekről küldik az adóállomások pontos értesítéseiket és hogy mindenki megtalálja a magánakvalót, a német állomások még a háziasszonyok konyhai receptjéről is gondoskodnak.

A szakemberek szerint a rádió ma még csak bölcsőkorát éli. Már is azonban általa olyan mérhetetlen lehetőségei bontakoznak ki az emberi haladásnak, hogy ezzel már minden téren számolni kell. Teljesen meg lehet tehát érteni, hogy az egyházak is felismerve e találmánynak hova-tovább a sajtoval vetekedő ható erejét, igyekeznek a vallásos célok szolgálatába állítani. Így ma már heti műsoron találjuk a különféle külföldi városokból az istentiszteletek közvetítését. Budapestről is a mi egyházunk Kálvin-téri templomából gyakran hozzák az elektromágneses hullámok a fővárosi református testvéreinknek áhítatos énekét és oly szerencsés a templomban a mikrofon felállítására, hogy nemcsak az orgonajáték, a gyülekezet éneke hallszik tisztán, hanem lehettek a templomban jelen olyanok, kik a pap szónoklatát nem érthették olyan világosan, mint mi a rádió mellett Debrecenben. Hangsúlyozni kell, hogy a közvetítés az istentisztelet áhítatos voltát egyáltalán nem zavarhatja. Micsoda magasztos érzés foghatja el a szolgáló lelkészt abban a tudatban, hogy az Úr szolgálatában kiejtett szavai a gondolat sebességével túlterjednek a templom kőfalain és nem is sejtett távolságokban egy-egy olyan vágyó léleknek visznek lelki táplálékot, felfrissülést, vigasztalódást, kit vagy betegség, vagy egyéb sajátos körülmény megfoszt a templombajárástól.

Kétségtelen, hogy az istentiszteletek szónoklatainak, vallásos tárgyú felolvasásoknak, előadásoknak, vallásos zenének rádió útján való terjesztése a vallásos élet elmélyítésének le nem kicsinyelhető eszközévé tehető. Gondoljuk csupán azt meg, hogy a budapesti Vörös-Kereszt Kórház a betegeknek a lelki ápolására 400 fejjaligatóval és 20 nagy hangszóróval felszerelt vevőkészüléket rendezett be. És ki tudna

arról statisztikát készíteni, hogy az országban hány egészséges ember lesné figyelemmel egyházi kiválóságaink szavait? Egyházi életünk nagyjainak áldásos személyi hatása ez úton a szó szoros értelmében *halártalanul* kiterjeszhető. Képzeljük el, hogy messze idegenben élünk és milyen hatással volna ránk, ha a távolban hazulról anyanyelvünkön részesülhetnénk lelki épülésben.

A népoktatásügyi kérdések Magyarországon egyben református egyházi kérdést is jelentenek. A közoktatásügyi kormányzatnak pedig köztudomásúlag messzemenő tervei vannak a rádióval az iskolán kívüli népoktatás fellendítése érdekében. Találóan állapítja meg gróf Klebelsberg kultuszminiszter, hogy a rádió útján való oktatás könnyedén leküzdí az egyik fő akadályt: az érdeklődés hiányát, hiszen e találmány a maga csodálatbaejtő újdonságával magához édesgeti a tömegeket s az emberek hallgatás közben rájönnek az előadások tartalmának hasznosságára is. Másfelől mindjárt segítve van egy másik bajon is. Ha kevés a kiváló művészi előadóképességgel megáldott népoktató, annak a kevésnek a munkája az egész országra szétárasztható.

„Az előadó Budapesten beszél s a falvakban, széles ez országban hallgatják, úgyhogy nem is megy nagyzásszámba az az állítás, hogy a rádió segítségével az egész ország egyetlen nagy tanteremmé alakul“. (V. ö. Magyar Rádió Ujság III. évf. 1. sz. 2. l.)

Van azonban még egy szempont, amelyből nézve a rádió egyházunk életében különösebb figyelmet érdemel. Köztudomású dolog, hogy azoknak, akik a nép körében az egyházi munka előharcosai, a lelkészeinknek és tanítóinknak túlnyomó részét magasztos hivatásuk egy-egy „végvár“-hoz köti s e hivatás teljesítése egyben azt jelenti, hogy egész életüket a közművelődési központoktól távol kell leélniök. Nos hát itt van a rádió, élje bár az életét az a lelkész vagy tanító az ország bármelyik félreeső falucskájában, meg van már a mód rá, hogy összekapcsolódjék a fővárossal, vagy a művelt nyugat bármelyik világvárosával s benne éljen az emberi haladás eleven, lüktető életében. Közvetlenül értesülhet a mindennapi élet legfrissebb eseményeiről, tájékozódhatik a közgazdasági állapotokról, részesülhet a tudományos és művészi élet napi megnyilvánulásaiban. Hiszen természetes is, hogy, amint a vidék falusi életében a papi kuriák és tanítói lakások jelentették az emberi művelődés kicsinyített kisugárzó gócpontjait, úgy ezek az öröklő helyek ezzel a csodálatos találmánnyal csak jobban megerősödjenek s a föld minden részén szállongó elektromágneses hullámok azzal együtt, ami szépet és jót visznek magukkal, ezeken a helyeken bebocsátást és elfogadást találjanak. Nem lehet messze az idő, ami-

kor e készülékek megszerzése nem fog nehezebb anyagi kérdést jelenteni.

A debreceni kollégium tanítóképzőjének tanárok azt látták jónak, hogy, amikor az új tanítónemzedék nevelésében szilárdan ragaszkodik ősi kollégiumunk nemes hagyományaihoz, gondoskodik egyben arról is, hogy megismertesse növendékeivel az emberi ész újabb, valóban értékes vívmányait is. Ezért jelentős anyagi áldozattal beszerzett egy egyszerű, de kifogástalanul működő rádiótelefon vevőkészülék (3 lámpás Pat.: Western Electric), mellyel hallgatható Európa minden jobb adóállomása. Így meg van a mód rá, hogy a Debrecenből vidékre bocsátott fiatal tanítók e fontos közművelődési találmányt megismerjék és gyakorlati használatában is jártasságot szerezzenek.

A rádió irodalmából a magyar nyelvű szakmunkák közül megemlíthetem Török Elemér gépészmérnök „A rádió kézikönyve” c. közvetlen modorban, népszerűen írt könyvét (Athenaeum kiadása) és Molnár János gépészmérnök „A rádiótelefon elméleti és gyakorlati ismertetése” c. munkáját (Műszaki Könyvkiadó Intézetnél jelent meg), mely behatósabb részletességre törekszik. Hazai folyóirat a *Magyar Rádió Ujság*, a külföldi német nyelvű szakfolyóiratok közül elterjedtebb a *Radio Woche* (Bécs) és a német technika színvonalát tükröző *Der Radio-Amateur* (Berlin).

A fentírt magyar folyóirat állandó rovatot vezet a közönség köréből beküldött levelek leközlésével. Ez évi 5. szám 18. lapján a következő, kakbelegrádról írott sorokon akaratlanul is megakad az ember szeme: „Fejemen a hallgatóval írom ezt a pár szót a világ ezen eldugott részéből... Most állítottam be a tanyai iskolánkba B. igazgató-tanító úr áldozatkészségéből egy négy lámpás gépet, mely kitűnően veszi úgy a budapesti, mint a külföldi állomásokat. De éppen itt egy kérésünk volna. Tanyán hamar este van s a szétszórta lakó gyermekek a délutáni programból semmit sem hallhatnak, azért igen kérnénk, ha csak két hetenként is, egy délelőtti zenésprogramot...” És ezt a levelet Kakbelegrádon írták az Úrnak 1926. esztendejében.

Dr. Bartha Károly.

Egyház

Miért van szükség református diákmozgalomra.

Dr. Baltazár Dezső püspök beszéde a Soli Deo Gloria debreceni diákonferenciáján.

Az embernek sem a lényege, sem az élete, sem az Istenhez, világhoz és emberekhez való viszonya nem olyan egyszerű, hogy egy tétellel, egy igazsággal, egy törvénnyel elemezhető, meg-

határozható és elintézhető volna. Már a lényege maga a test és lélek kettősségének összetétele, az élete is a föld és menny, vagy — ha úgy tetszik — a naturális és supranaturális világ dualisztikus birodalma között oszlik meg; Istenhez, világhoz és emberekhez való viszonylatát pedig ennek a három kapcsolatnak vegyüléséből származó módosulások czerlése szövi át.

Az embert nem lehet egységre visszavinni, nem lehet oszthatatlan elemre redukálni, nem lehet úgy elintézni, hogy valami megoldatlan feladat ne maradjon fenn. Amint az Isten léte „világít, mint a nap, melybe szemünk bele nem tekinthet”, úgy az ember lényege, élete, viszonylatösszesége is mindig fog hagyni fenn problémákat, amelyekhez csak hypothésisekkel közeledhetik, amelyekkel szemben mindig a felfedező út közepén marad az emberi elme célélérés megnyugtatója nélkül.

Szinte megdöbbentő az ember lényege, élete és viszonylatösszesége csodálatosságának szempontjából az ó-szövetségnek az a megállapítása, amit kijelentés formájában az Isten szájába ad: „Ime, az ember olyanra lett, mint mi közülünk egy, jót és gonoszt tudván”. A jó és gonosz relativitásában érvényesülő szabadságával s ezen szabadsága erejével és merészségével az isteni tekintély veszélyeztetésének kapuján zörget. — Megdöbbentő a másik ó-szövetségi hely is, ahol a szabadságát kifejtő ember tényei felett bánatba borul az Örökkévaló lelke is és a maga praescientiájának rovására ezt a kijelentést teszi: „bánom, hogy embereket teremtettem”. Ime, isteni igazolása az ember lényegében, életében és viszonylataiban rejlő problémák szövevényének megoldhatatlan csomóinak.

Egymással elientétes alapelvek szépen megtalálják az ember belső és külső életének jelenségeiben igazolásukat. Például az individualizmus és az universalizmus egyaránt tarthat igényt érvényesülésre és igazolásra az ember belső és külső életében. Célkitűzéseinek és törekvéseinek vágyainak és cselekvőségének mind a két irányzat együttjáró tényezője.

Az kétségtelen, hogy az emberi életkifejlés abc-je az individualizmus érvényesülésével kezdődik. Az egyén képezi a kezdetleges, de ennél fogva legtermészetesebb életviszonyok centrumát. Az életviszonyok kapcsolatában úgy kezdődik az egyéniség kifejlődése, mintha csak jogai volnának, mintha a viszonyosság elveszlené kötelező erejét abban a pillanatban, amint az egyénre köteletséget, terhet jelent.

Az individualizmus döntő szerepe megismeri a magad az emberi életkifejlődés egész vonalán, úgy-hogy az universalizmus hatása magától értedődik, hogy nem mint természetesen adott tényező, hanem csakis, mint a nevelés eredménye, még az altruizmus legmerészebb ívelése mellett is másodrangú marad. És ez jól is van így, mert az élet egyenként hozza létre az egyéneket arcuk vonásain, lelkük árnyalatain megtetsző speciálissal. Az individualizmus természeti adottságát tehát elfogadva, erős egyéniségek és jellemek kifejlésére az elsődleges érdek.

Azonos egyéniségek és jellemek phyzikai, pszichikai és ethikai erejének összetétele alkothat

egységes fejlődést biztosító szűkebb s tágabb körű szervezeteket. Az egyéniségek és jellemek szilárd-sága, öntudatossága az ilyenekből alkotott szervezetek lelki homogénitása biztosítja a közös kincsek kamatozó általánosítását az egyetemes emberiségre, amelyet egységes szervezetbe hozni sem állami, sem vallási tekintetben épen az individualizmus domináló szerepe miatt nem leheteti, nem lehet és nem fog lehetni soha. A világtársadalom szolidaritásának szükségét a közös emberi alapvonások és közös véggél megadják ugyan és az általános szellemi és humánus édekek nyilvánvalóvá teszik, de sohasem fogják az egyéniség életviszonyainak minden részében, sőt még többségében, sem kizárólagos jelentémmel törvényerőre emelni.

Ebből az általános előrebocsátásból a szőnyegen levő kérdésre levonom röviden a konzekvenciát. Az individualizmus elsőbbségi joga alapján először van szükség magyar kálvinista ifjúsági mozgalomra, ha a magyar kálvinizmusnak valami jelentőséget tulajdonítunk, mint ahogy úgy az evangélium, mint a nemzeti eszme szempontjából igen nagy jelentőséget kell tulajdonítanunk. — A magyar kálvinista egyéniség és öntudat a maga kicizellálódott karakterével bátran mehet aztán be az univerzális keresztyénség szűkebb, tágabb vagy egészen egyetemes kapcsolataiba. Földnek sava és világnak világossága fog ott is maradni megizetlenülés és megvilágtalanodás veszedelme nélkül. Ellenkező esetben a magyar kálvinista ifjúság az általános keresztyén kapcsolatban először elszigetelenedik, azután pedig specializált egyéniség hiányában martaléka lesz vagy a katholicizmus, vagy a szektarianizmus halászatának.

Az ifjúságnak éreznie kell az egységes világban adott univerzális keresztyén szolidaritást s ennek mozgalmában és intézményeiben munkás részt vennie, de előbb meg kell szereznie s mindvégig megtartania azt, ami elsősorban van nála: a magyar kálvinizmus egyéniségét, öntudatát és jellemét.

Közélet

Hivatalos, nem hivatalos ?

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

A napokban jött hozzánk egy körlevél, amelynek, mikor megláttam, nagyon megörültem, de amikor elolvastam, megkeseredtem a szívem. Megörültem azért, mert az egyházmegyei gondnokunk neve volt aláíromtatva s én még ilyen körlevelet sohasem láttam. Örültem tehát, hogy már a világi uraink is ennyire szívükön viselik a szegény egyház ügyét, hogy annak érdekében körlevelet adnak ki.

De mikor elolvastam, igen megkeseredtem s nem tudok mást tenni, mint megkérdem a Szerkesztő Urat, hogy mit csináljak.

A körlevél azzal kezdődik, hogy az ötös bizottság munkája nyomán világos lett, hogy az egyházkerület mai vezetősége nem csálhatatlan, de azért a többség a gyűléseken el-

fogadja szó nélkül az előadó véleményét, mert nincs informálva a részletekről. Már pedig az egyház érdekében mindenkinek meg kell szerezni az elfogulatlan információt. Ilyen informáló eszköz a sajtó. De nem a hivatalos sajtó, mert ez csak a hivatalos állásponton levő cikkeknek ad helyet. Szükség van tehát egy másik sajtóorganumra, amelyik már meg is indult Debreceni Református Szemle címen. Felkér azért a Gondnok Úr bennünket, lelkészeket, hogy fizessünk elő erre a lapra, szerezzünk neki előfizetőket az intelligencia körében s ha ezt a Szemlét nem támogatjuk, írjuk meg az Esperes Úrnak, hogy miért nem fizetünk rá elő.

Ezek után nagy kétségeim lettek, igen tisztelt Szerkesztő Úr. Mert én sokszor olvastam a Debreceni Protestáns Lapból, hogy az „nem hivatalos” lap, hanem magántulajdon. Én ezt mindig elhittem, mert az egyházkerületi jegyzőkönyvekben sem olvastam sehoh, hogy az egyházkerület tulajdona volna és az szerkesztetné. De ha így van a dolog, hogy a Debreceni Protestáns Lap csakugyan „nem hivatalos”, akkor miért mondja az egyházmegyei Gondnok Úr, hogy „hivatalos”. Neki mégis csak jól kellene tudni a dolgot. Vagy én voltam eddig vastag tudatlanságban ?!

Azután meg elgondoltam, hogy ilyen körlevelet bizonyosan nemcsak az én Gondnokom küldött szét, hanem esetleg másik egyházmegyei Gondnok. Így hát ez a Debreceni Református Szemle az egyházmegyei gondnok urak lapja ? De a körlevél végén az is ott van, hogy, ha nem rendelem meg a Szemlét, írjam meg a kifogásaimat az Esperes Úrhoz. Ebből úgy látszik, hogy a Szemle az egyházmegyei elnökségének a lapja. Az én szerény véleményem szerint azonban az egyházmegyei elnöksége hivatalos vezetőség; hogyan lehet hát az általuk ajánlott Szemle „nem hivatalos ?!” Vagy az is lehet, hogy az ő véleményüket akarják kinyomtatni ebbe a Szemlébe. Igen ám, de el nem tudom képzelni, hogy ha az én egyházmegyei Gondnokom egy cikket küldene a Debreceni Protestáns Lapba, azt az igen tisztelt Szerkesztő Úr ne közölné, hogy helyet ne adna ilyen hivatalos, vezető férfiú tollából kikerülő véleménynek. Vagy talán azért „hivatalos” lap a Debreceni Protestáns Lap, mert hivatalos világi emberek nem írhatnak bele ?!

Egy szó, mint száz; nem tudom, mit csináljak ? A Debreceni Protestáns Lapot járattja és fizeti az egyház; már most e mellett a Debreceni Református Szemle járattását kéri, esperesi számonkérés mellett, az egyházmegyei Gondnok Úr. Két hivatalos lapom legyen, amelyik egymásnak ellentmond ?! És mindkét hivatalos „nem hivatalos ?!” Ha meg nem fizetek elő a Szemlére, mit írjak az Esperes Úrnak, hogy meg ne haragudjék a Gondnok Úr ?

A bizalom pecsége alatt kérem igen tisztelt Szerkesztő Úr, segítsen meg a válaszadásban.

Teljes tisztelettel vagyok **Viola József,**
falusi pap.

*

Erre a levélre a következő megjegyzéseink vannak:

1. A Debreceni Protestáns Lap nem hivatalos lapja az egyházkerületnek.

2. Mindegyik egyházmegyének joga van a Debreceni Református Szemlét hivatalos lapjává tenni.

3. A Debreceni Protestáns Lap senki másnak, mint a saját szerkesztőségének az irányítása alatt nem áll.

4. A szerkesztőség készséggel helyet adott eddig is, helyet ad ezentúl is minden cikknek, fejtegetésnek, hozzászólásnak akkor is, ha az az ő véleményével nem egyező, — feltéve, hogy művelt emberek körében szokásos hangon van írva.

Legszebb tanítás a példaadás.

A legragyogóbb, legékesebb szónoklat sem ragadja meg az emberi lelket oly követésre indítóan, mint a szóval cselekedet, a példa.

Hiába tanít egy kiváló szónoki tehetségekkel megáldott lelkész a bibliaolvasás szent köteleességéről és lelketnemesítő, csodás erejéről, lelki békességet nyújtó varázsáról: ha maga, közismeret szerint mindig kártyázik, s bibliát csak kötelességteljesítése idején, a templomban olvas.

Hasztalan tanítja a tanító gyermekeit az alázatos imádkozásra, éneklésre: ha maga, gyermekei sejtése szerint, például a saját asztalánál, egyetlen egyszer sem kulcsolja imára kezét s gyermekei hallása szerint is folyton dalol és hegedűjén is nótákat játszik, talán a keltetésnél is többször. Éneket pedig csak az iskolában, tanítványai előtt hallat.

Mit ér, ha az iskola körül forgoló egyházi előjárók bosszúsággal dorgálják a történetesen káromló tanulókat, ha nagyon gyakran éppen saját meggondolatlan beszédükkel szereznek botránkozást?

Egy köznap alkalmammal váratlanul léptem be a belmisszóért harcoló egyik kiváló lelkész úr irodájába s a bibliában elmélyedve találtam. E jelenet reám maradandó hatást tett. Egy másik lelkész úrnak voltam vendége ebéd idején. A terítés alkalmával a fehér eboszra tett fekete biblia és zsoltár sohasem érzett meghatódást váltott ki bennem.

Több szép példának felejthetetlen hatásáról szólhatnék, de most nem a példák felsorolása a célom. Csupán meggyőző erővel akarok rámutatni a példa tanító hatására s hivatkozni óhajtok arra, hogy leromlott egyházi életünkbe

a szónoki erejű tanítások mellé minél több példaadást kell sorakoztatnunk, különben legszebb tanításunk is hiábavalóvá értéktelenedik.

Legtöbb egyházközségben megürült a templom. Minden hívogatás, dorgálás eredménytelen, ha például az egyháztanácsosok is többnyire templomkerülők. Sajnos, sokan vannak. A hívek a reájuk való ujjmutatással védik magukat. Itt fel kell hagyni a dörgalással, mely csak továbbriasztó korbácsütés. Az egyháztanácsot kell felindítani, hogy testületileg és hűségesen járjon templomba. Ez vonzó példa lesz, mely mihamarabb eredményt vált ki.

Egyik templomban alig-alig lehetett presbitert látni, a hívek is gyéren jártak. Az idők változásával a szokás is változott. Az egyház élére került ifjú lelkész nem a hívek hűtlenségét ostromozza, de a Krisztus követésének ragyogó példáit emlegeti s vasárnaponként a tanácsteremben egybegyűlt egyháztanácsosok élén vonul templomba. A templomban egész tömeg presbiter látható. Ha valamelyik presbiter elmaradt valamelyik istentiszteletről, legközelebb faggatás nélkül okolja meg elmaradását. Mindez nyilvánvalóvá lett a gyülekezetben s a templom szépen telni kezd.

A lelkész beszéde maradandó nyomot hagy a lelkekben s a presbiterek is felemlegetik azokban a körökben is, melyekben nemrégén szóvá sem tették az istentiszteletet. Az ilyen elbeszélgetés is példadássá emelkedik s újítólag hat az egész gyülekezeti életre.

Teljék meg egyházi életünk példaadással s nyomában új élet fakad!

Kenderes.

Szabó Lajos,

A „Soli Deo Gloria“ debreceni konferenciája.

A magyar református diákok „Soli Deo Gloria“ szövetsége febr. hó 20. és 21-én országos nagy diákkonferenciát tartott Debrecenben, a Kollégium disztermében. A konferencián, amelynek idejére az egyetemen dr. Lencz Géza e. i. rektor úr, a főgimnáziumban és tanítóképző-intézetben a püspök úr szünnapot engedélyezett, nagyszámban vettek részt a debreceni diákok.

Szombaton: A megnyitó áhitat után Bogdán Gyula vekerletelepi lelkész előadása vezette be a sokszor nagyon értékes előadások sorozatát. Beszélt a magyar élet problémáiról, megvilágítva ennek minden olyan oldalát, amelyet egy kálvinista embernek meg kell látni. Ezután következett Dancsházi Sándor debreceni közp. lelkész előadása a szociális kérdéseinkről. Sokat hallottuk felcsendülni ebben az előadásban az aszketikus szót, mint amelynek gyakorlása elengedhetetlen segítő eszköz idvességünk elnyerésére, szociális bajaink or-

voslására. Dr. Virágh Frigyes „Adv és az adizmus“ című eladása következett. Beszél Adyról, mint egy szerencsétlen irányba tévedt élet-típusról. Felmutatta életének az állomá-sait, amelyek döntő befolyással voltak életére, költészetére. Az előadást heves vita követte.

Délután következett ennek a napnak leg-jobban várt előadása: „A darvinista álláspont következményei az erkölcsi élet területén“ címmel dr. Sebestyén Jenő budapesti theoló-giai tanártól. Az evolúcionizmus pilléreire nyugvó darvinizmus istentől eltért, a Szentírást tagadó, erkölcsromboló hatásait igyekezett ez az előadás a jelenlévőkkel megértetni. Leg-végül jött Uray Sándor debreceni református lelkész „Lélek“ című előadása. Az örökkévaló lélek Isten után való sóvárgását, magas rendel-tetését, az emberi élet irányításában való be-folyását foglalta itt össze az előadó, szépen, tö-mören, élvezetesen.

Vasárnap 9 órakor a Nagytemplomban úrvacsoraosztásra mentek a konferencia tagjai. Utána Bogdán Gyula „A kálvinizmus feladatai Magyarországon“ címmel folytatta az előadá-sok sorozatát a Kollégium dísztermében. Az emberi értelemhez szóló, tartalmas beszédet viharos tapsal fogadta a hálás hallgatóság.

Délután 5 órakor a Kollégium internátusá-nak ebédlőjében lefolyt szeretetvendégség volt az egész konferenciának magasan kiemelkedő fénypontja. Dr. Baltazár Dezső püspök úr lélek-hemerkoló beszéde hatása alatt szinte új hon-foglalásra, egyházától messze eltévedt magyar kálvinista intelligenciánk lelkének, szívének visszahódítására szeretett volna rohanni a ki-pírult arcú, lelkes ifjú sereg, a könnyes szemű, fájó merengéssel előre néző idősök tábora. Ezenkívül még dr. Sebestyén Jenő, Töltési Zol-tán és Szeőke Imre buzdították, bátorították, kérték az ifjúságot, hogy jöjjenek, segítsenek, mert segíteni kötelességük szeretett egyházunk, drága hazánk feltámasztását, Isten örök dicső-ségét szolgáló, jövődő magyar kálvinista in-telligenciánk lelki házának felépítésében.

Ezek után a konferencia, melyről a részt-vevők lélekben meggazdagodva távozhattak, áhitattal befejeződött.

T. D.

Ebből a világból.

A kárörömnél kevésbé keresztyéni érzés aligha van a földön, és éppen azért nem volna méltó hozzánk, ha mosolyogva szemlélnék a Zadravetz-püspök kellemetlen helyzetbe jutását. Ellenben bármennyire részvételt vagyunk is iránta, akit kétségtelenül tulhevült hazafisággal párosult rövid látás vitt bajba, a nyilatkozatát nem tudjuk tragikusan venni. Nemcsak azért, mert valahogy félszeg dolog az ő helyzetében a frankhamisítók ellen keményen kikelni, hanem azért is, mert

abban, hogy a vallásfelekezeti békeség dolga is eszébe jutott, — s pont most jutott eszébe a főtisztelendő püspök urnak — csakugyan van valami humor. Nem nagyon régen volt az, amikor a főtisztelendő ur a debreceni laktanya udvarán, tulnyomóan református vallásu legénység előtt — és más ünnepi közönség előtt — azt fejtegette, hogy akinek kifogása van az ellen, hogy a hadsereg zászlója Szűz Máriás lobogó legyen, nem jó magyar ember. Az sem régen volt, amikor merev magatartásával megakadályozta, hogy a pusztaszeri ünnepen a református lelkész is közreműködjék. Akkor valahogy szebb lett volna a vallási beke hangoztatása mint most.

*

Van valami figyelemreméltó a bizonyításban is. A tábori püspök úr ömeltósága — már t. i. nem a miénk hanem akiről szó van, — arra hivatkozik, hogy ő Szegeden Lőw Immánuellel, a kiváló tudós és jeles hazafi rabbival meleg barátságban élt és amikor a nagyérdemű öreg rabbit letartóztat-ták, ő járt közben, és pedig eredménnyel, a rabbi kiszabadítása érdekében. Nekünk nincs ugyan szerencsénk rabbi körökben ismeretséggel bírni, de a Lőw Immánuel nevére mégis emlékezünk. Nemcsak azért, mert ezt a tisztos öreg papot általában olyannak halljuk amilyenek Zadravetz is mondja, hanem azért is, mert a mi püspökünk — itt megint félreértés ne legyen: Baltazár Dezső — egyszer Szegeden járván valami hivatalos egyházi funkció körében, ott a hivatalos látogatások rendén meglátogatta Lőw Immánuel főrabbit is. Ezért akkor olyan lapok, amelyek Zadravetz főtisztelendő urnak magasztalását folytonosan zengték, Baltazárt kiméretlenül megtámadták. Hogyan merte a nemzetgyalázással vádolt rabbit meglátogatni! Pedig lám kiderül, hogy a Zadravetz barátját látogatta meg. Akinek a büntelenségéről Zadravetz is meg volt győződve. Annyira, hogy közben járt a kiszabadulásáért.

*

Érdekes különben az is, hogy ha a vallási türelemnek akarják bizonyosságát adni, sohasem arra keresnek bizonyosságot, hogy más felekezeti keresztyén testvéreikkel, velünk protestánsokkal, keresik a békét és egyetértést. Hanem arra, hogy a zsidó pappal is barátságban vannak. Hiszen lehet, hogy ez csak az erősebb hangsúlyozást akarja szolgálni. De azért van ennek valami olyan mellékzöngéje is, amely a nemcsekély százalékban azon hitfelekezethez tartozó ujságírók benevolenciájának megnyerésében akar visszhangot találni.

Országos református theologiai tanári konfe-rencia volt február 16-án Budapesten, melyen a magyarországi református theologiai akadémiá-kon kívül a debreceni református lelkészképző-intézet is képviseltette magát Kállay Kálmán pro-fesszor személyében. A konferencia a theologiai tanárok belső ügyeinek a megbeszélését szolgálta.

Különfélék

Kezdjük meg a munkát!

Jelen soraimmal Egyházkerületünk Espereseihez és Lelkipásztoraihoz óhajtok szólni. Kérem, hogy tiszteletteljes szavaimat jó szívvvel fogadni kegyeskedjenek.

Egyházkerületi közgyűlésünk az utóbbi években állandóan foglalkozott az egész kerületre kiterjedő belmissziói munkák megszervezésének nagyfontosságú kérdéseivel, s ebből kifolyólag hit és bölcsesség által hozott határozatokban le is fektette, megjelölte azokat az alapelveket, melyeknek alkalmazásával a kérdéses belmissziói munkák egységesen s a nagy céloknak megfelelő módon megindíttassanak az egész területen. Az utolsó közgyűlésen megszervezte a kerületi belmissziói lelkészi állást is. S azt alólírott személyében be is töltötte, hivatását, munkakörét is meghatározta abban, hogy a belmissziói névvel nevezett minden építő és erősítő munkát református egyházunk szellemében bevezessen, irányítson, kiépítsen és nyilvántartsa.

Előbbi szolgálati helyemet immár elhagyva, Isten akaratából idejöttem s egyházkerületünk területén, Kisújszálláson vettem ezidőszert lakóhelyet. Innen intézem ezen tiszteletteljes felhívásomat a Nt. Esperes urakhoz, amidőn azt kérem, hogy tegyék lehetővé számomra a megismerkedést, az érintkezést egyházmegyéjük lelkészeivel oly módon, hogy a mostani tavaszi egyházmegyei közgyűlésekkel egyidőben tűzzenek ki egy lelkészi konferenciát is: annak idejéről és helyéről legyenek kegyesek engem is értesíteni, hogy én azon részt vehessek, ha csak egyugyanazon napra több egyházmegye konferenciája nem lesz kitűzve, mert ez esetben egyik-másikat nem lennék képes meglátogatni. Ezeket a konferenciákat a lelkészekkel testvéri megbeszélést kívánok tartani, megismerni kinek-kinek lelki, hitbeli készségét, erejét az új munkák felvételét illetőleg. Megismerni mindazt, amiket eddig tettek ezen a téren és beszélni azokról, amik ezután végzendők lehetnek. Megbeszéljük a további együttes és közös munkák módját is, mert azt akarom, hogy köztem és az összes munkálkodó lelkészek között állandó kapcsolat létesüljön. Szeretném, ha ez az első találkozásunk olyan eredményt mutathatna fel, amilyen le van írva a Nehémiás könyve 2. részében, ahol azt olvassom, hogy Nehémiás felhívó szavára az összes vezető emberek azt felelték: Keljünk fel és építsük meg Jeruzsálem kőfalait és megerősítsük kezeiket e jóra.

Az egyházmegyei konferenciák idejéről és összehívásáról szóló értesítés vétele után én is

részemről tudatni fogom a Nt. Esperes urakat a további teendők részletes programja felől.

Magamat és Isten dicsőségére megkezdendő szolgálatomat minden lelkésztestvéremnek nagybecsű jó indulatába s támogatásába ajánlom.

Kisújszálláson.

Fekete Gyula,

egyházker. belm. lelkész.

Sartorius Ernő, a Keresztyén Ifjúsági Egyesületek egyik titkára, akinek Kelet-Európa a munkaterülete, kéthetes magyarországi körútján a f. hó 20-át Debrecenben töltötte, Karácsony Sándor tanárnak, a magyar titkárság dolgát ideiglenesen ellátó kiváló pedagógusnak a kíséretében. — Sartorius, akit Debrecenben — most harmadszor járván itt — már régi, kedves ismerősként üdvözöltek, termékeny megbeszéléseket folytatott a KIE. helyi és a közeli vidékről bejött barátaival, a nap estéjén pedig dr. Magoss György polgármester vendégszerető házában egy nagyon előkelő zárt társaság előtt volt alkalma neki és kíséretjének ismertetnie ezt a soha eléggé nem ajánlható és nem propagálható ügyet. Bizonyosan hiszszük, hogy úgy debreceni, mint egész magyarországi tartózkodásának rendkívül előnyös kihatása lesz a magyar KIE. ügyének a mostani valságos helyzetéből való kibontakozására. Sartorius az egyik legértékesebb külföldi barátunk, akinek a szeme nyílt és a szíve tág s aki époly tisztán látja, mint amilyen mély és szerető felelősség-zettel hordozza a boldogult Megyeresy Béla utolsó szavaiban oly szívbemarkolóan kifejeződött örökség egész jelentőségét: „Vegyétek föl a gondját a magyar ifjúságnak!”

A Bokréta-költőtársaság egy, a debreceni Kálvinisták Templomegyesülete által rendezett nagy és szép irodalmi estélyen jött segítségére a debreceni „Dóczy”-leánynevelő intézet kibővítését célzó nemes törekvésnek. Az estély folyó hó 21-én d. u. 6 órakor volt a főgimnázium tornatermében, hol előkelő, szép közönség gyönyörködött a halott Gulyás József és az élő Baja Mihály, Gyökössy Endre, Madai Gyula és Oláh Gábor magyar, kálvinista és debreceni inspirációjú poézisében. — S. Szabó József megnyitó és Koncz Aurélné záróbeszédei méltó módon keretbe zárták a nagyszerű estét, melyet a leánynevelő intézetben tartott társasvácsora követett, — ahol a debreceni kálvinista társadalom színe-java gyűlt zsúfolásig össze, hogy élvezze a kizárólag szeretetadományokból összekerült gazdag testi jókat s viharos melegséggel ünnepelje — a Püspök úr és mások pompás felszólalásai nyomán — az intézet sugárzó lelki központját „Tili néni”, az áldozatkész vendégpoétákat, valamint Karai Sándornét és dr. Sallai Lajosnét, az estélyt rendezett templomegyesületi szakosztály fáradhatatlan elnöknőit.

A budapesti külsőferencváros-tiszviselőtelepi református missziói egyháznak az a bőjti mozgalma, amelyet az Emlékezet Temploma fölépitéséért tavaly kezdeményezett, az idén is folyta-

Kun József késműves és műköszörűs, Debrecen, Szechenyi utca 1. sz.

tódik. Ez a mozgalom, mint külön e célra készült szép kiadványából is látható, a református keresztvétség legmélyebb lelki és történelmi motívumaira appellál s a hitek lelkéből nap-nap után csodásabb feleleteket kap. Az ilyen és hasonló megkapó, sőt megrázó jelenségek alapján az *már most* egészen világos lehet minden elfogulatlan lélek előtt, hogy templomot és egyházat — az eddigi, világias módszerektől eltérőleg — így is lehet építeni. De hisszük, hogy még ebben a nemzedékben eljő annak az ideje, amikor a Lélek által annak a belátására is kénytelenítettünk majd, hogy *csak így* lehet építeni.

Márk Endrét, a tiszántúli egyházkerület és kollégium nagyérdemű ügyészét a debreceni ügyvédi kamara ismét elnökévé választotta. A magas korában is páratlan agilitású férfiúnak, aki immár ötvenkettedik éve működik az ügyvédi pályán, további munkájához szívesen kívánunk minden jót.

Kolozsváry Kiss László tartott legutóbb előadást a debreceni Tempomegyesület hitvédelmi szakosztályának nyilvános ülésén. Tartalmas és lebilincselő előadásában azt fejtegette, hogy egyházunk létének és virágzásának problémáját nem oldhatjuk meg egyszerűen a lelkészi állások szaporításával, mert hasztalan van akármennyi pap, ha a gyülekezet tagjai maguk nem veszik ki a részüket az egyházépítés munkájából. Arra kell tehát törekednünk, hogy neveljünk minél nagyobb számmal olyan igaz kálvinista nőket és férfiakat, akik a lelképásztornak minden munkájában hűséges segítőtársai, akik nem csupán maguk teljesítik az Isten iránti köteleességüket, hanem másokat is serkentenek az Úr Krisztus hív szolgálatára. Szomorúan érdekes és korunkra feltehetőbb jellemző, hogy voltak olyanok, akik a Kolozsváry Kiss László kiválóan értékes előadását annyit hámoztak ki, hogy nincs szükség a lelkészi állások szaporítására.

Az egyetemes tanügyi bizottság ülése április 8-án, húsvét utáni csütörtökön lesz Budapesten.

Egyházkerületi bírósági ülés volt február hó 24-én. A bíróság a hódmezővásárhelyi lelkészek javadalom-ügyében helybenhagyta az első bíróság ítéletét; a geléncsi kántort felmentette; a darnói tanítónő ügyében az elsőbíróság pénzbüntetésre szóló ítéletét helybenhagyta; egy hódmezővásárhelyi tanító fegyelmi ügyében pénzbüntetést szabott ki; a nyírbátori kántor ügyében az elsőbírósági ítéletet helybenhagyta.

Leánykálvineumi ünnepélyek. A Leánykálvineum érdekében a munka fokozott erővel folyik. Legutóbb a következő helyeken tartották kálvineumi ünnepélyeket: a *szini* református egyházban két agilis úrleány (az egyik a lelkész leánya) kezdeményezése és rendezése mellett úgy erkölcsileg, mint anyagilag szépen sikerült ünnepély volt s az eredményt az bizonyítja legfényesebben, hogy ebben a parányi egyházban 1.000.000 koronát a jövedelem a Leánykálvineum céljaira. — *Nagyecsedén* tisztán egyházi jellegű ünnepély keretében Kiss Ferenc, dr. Juhász László és Keresztessy László közreműködésével tartottak Leány-

kálvineumi estét, melynek tiszta jövedelme 6.000.000 korona. — *Nagyrábén* F. Varga Lajos esperes és Kállay Sándor püspökladányi lelkész prédikáltak a leánykálvineumi napon. Este pedig a helybeli s.-lelkész és debreceni theologusok közreműködésével volt szépen rendezett műsoros est. A bevétel mintegy 5.000.000 korona. — *Déaványán* a helybeli lelkész és a fáradhatatlan nőegylet rendezésében folyt le az ünnepély. — Az estélyen Kiss Ferenc professzor beszélt s a debreceni kiskántus több darabot énekelt. Szerepeltek még a theologusok magánszámokkal s a déaványai leányegylet tagjai egy irredenta élőképpel. A minden tekintetben nagy lelki élvezetet nyújtó este eredménye mintegy 6 millió korona. — *Kisújszálláson* február 14-én Bartha László esperes prédikált a templomban, d. u. 6 órakor pedig a Déaványáról érkező Kiss Ferenc professzor a kiskántussal tartott meleg, bensőséges ünnepélyt. Az estén Török Imre lelkész mondott gondolatokban gazdag megnyitót; a helyi vegyeskar és kántus énekelt, a theologusok közül ketten szavallak; a záróbeszédet Nagy István lelkész tartotta. Az estély fénypontja Kiss Ferenc professzor csodálatosan mély, izzó erejű beszéde volt. Legyenek áldottak mindazok, akik szerető kezekkel sietnek letörölni az árvák könnyeit.

A debreceni „Bethlen Gábor Kör“ egyetemi istentiszteleti sorrendjén febr. 28-án, d. e. 11 órakor Csikesz Sándor hittudománykari dékán fog prédikálni.

Szamosháti hírek. Kéremjében minden szombat este, Panyolán csütörtök este vallásos és ismeretterjesztő előadások tartatnak a lelkészek és tanítók közreműködésével. — Szamosszegen Tóth János kántoritanító vasárnapi iskolai munkához fogott. — Nábrádra Kiss Jenő helyére Deák Sándor herlászai tanítót választották meg. — Kiss Jenő Nagykállóba távozott. — Gacsályba a Csépe Béla helyére Borbás Károly tiszabecsi segédlelkész választatott meg. — Vitékában a biblia-órák és vasárnapi iskolai órák állandóan folynak. — Olesván templomépítésre készül a gyülekezet. A szatmári egyházmegyében tavasszal generális vizitáció lesz! *Balparti*.

Az Ujságíró-sorsjáték előzetes húzásának eredménye. Február hó 14-én (vasárnap) nagy érdeklődés mellett tartották meg az „Otthon Irók és Hírlapírók Körében“ az Ujságíró-sorsjáték előzetes húzását. Az 50 millió értékű angol kereszt-húros zongorát a 334.322. számú, a 45 milliós, oldalkocsival bíró motorkerékpárt a 151.243. sz. és a 35 milliós teljes hálószoba berendezést a 389.037. számú sorsjegy nyerte. A sorsoláson igen nagyszámú közönség vett részt. Az Ujságíró-sorsjáték húzása ezzel nem zárult le. A főhúzás április hó 8-án lesz, amikor további hatszáz értékes nyereménytárgy és — pedig 10 vagon búza négy-százmillió korona értékben, egy hatülékes autó 150 millió értékben, négy szobára való teljes lakásberendezés 150 millió korona értékben, számos motorkerékpár, kerékpár, varrógép, ezüst evőeszköz és igen sok és nagy értékű arany ékszer-tárgy kerül kisorsolásra. Sorsjegyek még meg-

WACHA tisztít, mos, fest férfi és női fölső ruhát, inget, gallért, kézelőt Debrecen, Simonffy-u. 55.

rendelhetők viszontelárusítóknak is: Budapest, IV., Korona-utca 3. Ujságíró-sorsjegy-intézőség.

Amerikában New Jersey állam perth amboyi református gyülekezet roppant áldozatok árán új templomot épített. Az új templom egyike a legszébb református templomoknak. A templomszentelési ünnepélyen sok Amerikában élő magyar református lelkész vett részt.

A kereszteleőről olvasunk érdekes határozatot a Kecskeméti Reformátusok Lapjában. A kecskeméti református egyháztanács ugyanis felhívással fordul a gyülekezet tagjaihoz s határozatilag kimondja, hogy a kereszteleés minden nyilvános istentisztelet keretében tartassék a hétköznapi reggeli, a vasárnapi két istentisztelet bármelyikén; hogy az édesapa és keresztszülők mint bizonyágtétevek, a kereszteleésen okvetlenül jelenjenek meg és hogy más időben való kereszteleést csak ideiglenesen és kivételesen enged meg. — Bizony az e tekintetben fennálló nagy szabadoságra lelfér egy kis szabályozás.

A debreceni Templomegyesület szakcsoportjai minden irányban nagy igyekezettel és sikerrel működnek. Az utóbbi ülésen, melyet a VI. szakcsoport tartott Makay Lajos hitoktató lelkész beszélt az antialkoholizmusról, a másik gyűlésen pedig Uray Sándor lelkész tartott előadást az ifjúság lelkigondozásáról.

Vegye meg a „Solti Deo Gloria“ könyveit!
Szücs Ernő: Győzelem a halál felett 105,000 K.
Csűrös István: Példának okáért 35,000 K, dr.
Makkai Sándor: Öntudatos kálvinizmus 85,000 kor., dr.
Ravasz László: Két kérdés 1,000 K, Husvétii legátuspredikáció 10,000 K, Bibliaolvasó kalauz 4,000 K. — Portó és csomagolás 3,000 kor.

Szerkesztői üzenetek.

K. B., Szamoskér. A tudósítást szépen köszönjük. A derecskei ünnepről már a múlt számban volt szó. K. J. Körösszegapáti. Megjött.

A szerkesztésért és kiadásért felelős a lap-tulajdonos: DR. KUN BÉLA.

Takarékpénztári cekkszámia 43,916.

Hivatalos értesítés.

350—1926. szám.

Körlevél valamennyi kebelbeli lelkésznek.

A Budapesten (VII., Vesselényi-u. 52. sz.) gróf Ráday Gedeon ny. belügyminiszter elnöklése alatt működő „Bethlen Gábor Szövetség“ „Bethlen Ház“ létesítését határozta el. Célja a Szövetségnek, hogy ebbe a házba már a jövő iskolai évtől kezdődően azokat a vidéki tanulókat helyezze el, akik egyetemi és főiskolai tanulmányaikat a fővárosban folytatják.

A m. kir. Pénzügyminiszter úr 128,942—IX—1925. szám alatt kelt rendeletével engedélyt adott arra, hogy nevezett Szövetség a „Bethlen Ház“ alap javára tárgysorsjátékot rendezzen. Mivel a fentebb említett cél csak úgy érhető el, ha annak protestáns szempontból elsőrendűen fontos voltára s ép ezért a sorsjegyek vásárlására egyházunk híveinek fi-

gyelme felhívatik, arra kérem lelkésztestvéreimet, hogy a Szövetséget céljának elérésében hathatós közreműködésükkel támogassák.

Debrecen, 1926 február 18.

Atyafiságos szeretettel:

Dr. Baltazár Dezső, püspök.

IFJ. SZÁNTÓ JÓZSEF

papi-, úri- és egyenruhakészítő szabó cég
HÓDMEZŐVÁSÁRHELY, FŐTÉR (SAJTÁT HÁZ)

Számos elismerőlevél művészi, jó munkáért.
Éremkitüntetések különböző kiállításokról.

Legcélszerűbb ajándék lelkész urak részére a palást.

Cégem eddig 5000 palástot szállított s munkáért a legnagyobb haszon és jutalom az elismerőlevelek voltak. Kérem a négyesületek hasonló ajándékrendeléseit.

Tisztelettel IFJ. SZÁNTÓ JÓZS F. az „ORLE“ szabója.

T. SZÁNTÓ JÓZSEF úrnak

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY.

Ref. egyházközségünk előjárósága fiatal s.-lelkészünket, ki ideiglenes kiküldetésének ideje alatt a hívek szeretetét nagy mértékben megnyerte, közelebbi eltávozásakor emlékül egy papi palásttal akarja megajándékozni. Az egyházi lapokból értesültünk, hogy uraságod ref. papi díszruhák és palástok szolid kiállításával a lelkészek tetszését és megelégedését vívta ki. Ezért felkérem, sziveskedjék engemet lehetőleg postafordultával értesíteni, körül-belül 100 korona elegendő volna-e egy szebb palástért. Még csak arra kérem, sziveskedjék figyelembe venni, hogy a palásttal egy jeles képzettségű, nemes ambícióju, általánosan kedvelt kezdő fiatal pap érdemeit óhajtjuk jutalmazni. Vagyis inkább ezzel is arra serkenteni, hogy magát tovább képezze, fejlessze. Eppen azért óhajtánók, hogy az ilyen ajándéktárgynak alkalmas legyen úgy minőség, mint kiállítás tekintetében.

Besztercén (Erdély) 1909 szept. 15-én.

Szíves üdvözlettel: Ráduly János, presbiter.

T. SZÁNTÓ JÓZSEF úrnak

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY.

Készséggel sietek kijelenteni, hogy az Ön által szállított palásttal ifjú lelkészünknek nagy örömet szereztek.

Fogadja szép munkájáért az előjáróság teljes elismerését.
Tisztelettel. Ráduly János, presbiter.

T. SZÁNTÓ JÓZSEF szabó mester úrnak

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY.

Alulírott, Szántó József úrral egy papi reverendát készítettem és azzal meg vagyok elégedve.
Debrecen, 1909 ápr. 24.

Hazafias tisztelettel: Eröss Lajos, ref. püspök.

Debreceni István
órásmester Debrecen, Péterfia-u. 8.

Speciális órák javítása
Mindennemű órákraktára

SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedése
Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

A háztartás, mezőgazdaság és ipar körébe vágó
összes vasárú
állandó nagy raktára.
Telefon 6.

Debrecen szab. kir. város
és a Tiszántúli református egyházkerület

„Méliusz“

könyvkereskedése, könyvkiadóhivatala, zenemű-
papír- és írószerekkereskedése
Debrecen, Ferenc József-út 26.

Értesítés

a zsoldárok árairól.

32° legkisebb zsoldár

papirkötésben	K	30,000
félvászon kötésben	K	35,000
egészvászon kötésben	K	40,000

16° iskolai kiadású zsoldár

papirkötésben	K	40,000
félvászon kötésben	K	45,000
egészvászon kötésben	K	50,000

8° oktáv alakú zsoldár

papirkötésben	K	50,000
félvászon kötésben	K	55,000
egészvászon kötésben	K	60,000

4° quartalak, nagybetűs zsoldár

papirkötésben	K	100,000
félvászon kötésben	K	110,000
egészvászon kötésben	K	120,000

Ajánljuk ezenkívül díszkötésű zsoldárainkat
a következő minőségekben, alakban és árakban:

II. kiadás, prózába szedve 16° alaku

celluloid, csattal, val. aranymetszéssel	250,000
celluloid, valódi aranymetszéssel . .	240,000
díszvászon, kehely és préseléssel . .	100,000
díszvászon, párnázott, vörösmetszés, tokban	180,000
díszbőr, párnázott, aranymetszéssel tokban	280,000

32° alaku zsoldárok

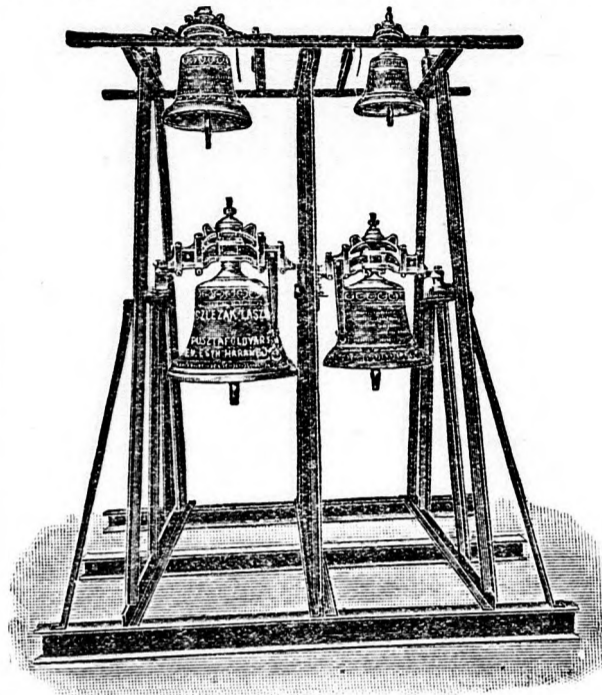
párnázott díszvászon köt., val. arany- me széssel	160,000
celluloid-csontkötés, val. aranymetsz. csattal.	200,000
valódi bőrkötésű, párnázott, valódi aranymetszéssel	240,000
valódi antilopbőr, különböző színek .	240,000
valódi bőrkötésű, különböző színekben, aranymetszéssel, párnázott bőr- tokban, hordozó szíjjal	400,000

Ajánljuk dúsan felszerelt tankönyv,
írószerek, iskolai segédeszközök tar-
tásmozó raktárainkat.

„Méliusz“ könyvkereskedés
Debrecen,
Ferenc József-út 26.

SZLEZÁK LÁSZLÓ

harang-ércöntőde, harangfelszere és haranglábgyártó
BUDAPEST, VI, FRANGEPÁN-UTCA 77. SZ.
(Saját házában). A nyugati pályaudvarról induló BUR vasúti „ŐL-
HAZ“ megállóhely A) B) C) J) kocsikkal. Telefon: Lipót 913-8.

Az 1900. évi párizsi világ-, 1921. és 1923. évi vas- és gépipari kiállításon
aranyéremmel kitüntette ve. Számos egyházi elismerőlevél és az 1925. Orsz.
Kézművesipari Társulat versenyén a m. kir. korm. díjleveleivel kitüntetve.

Tekintetes SZLEZÁK LÁSZLÓ úrnak
haranggyáros BUDAPEST.

A zámolyi (Fejérmegye) református Egyház
Presbiteriumának f. évi január hó 28-án tartott
gyűlésének határozatából van szerencsém szíves
tudomására adni, hogy a harangokkal a legna-
gyobb mértékben megvagyunk elégedve, külső-
képen is díszes és szép munka, kifogástalanul szép
csengő hangjával egyházunk minden rendű tag-
jainak tetszését és megalégedését megnyerte, fo-
gadják azért úgy a kitűnő munkáért, mint a
szakszerű hangolásért és felszerelésért elismeré-
sünket és köszönetünket! Isten áldását kérjük
Önökre, hogy még igen sokáig sok szép és ékes
harang készítésével mozdíthassák elő Istenünk
dicsőségét!

Zámoly, 1926 febr. 2.

Kiváló tisztelettel
Gulyás Kornél
ref. lelkész.

FITTLERSÁNDOR

orgona és harmónium gyára
Pesterzsébet, Határ-ut 20.

Készít:

Új Orgonákat,
Orgonasípokát,
iskolai és templomi
Harmóniumokat.

Javítások gyorsan, szak-
szerűen mérésért árajánlat
Árjegyzék és költségtérítés díjtalan

ALAPÍTTATÓ IT 1910-BEN